

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Masopustní oslavy v komparativním srovnání

Ludmila Kocanová

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra antropologie
Studijní program Antropologie
Studijní obor Sociální a kulturní antropologie

Bakalářská práce
Masopustní oslavy v komparativním srovnání
Ludmila Kocanová

Vedoucí práce:

Doc. Petr Lozoviuk Ph.D.

Katedra antropologie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

Poděkování

Především bych chtěla poděkovat svému vedoucímu bakalářské práce docentu Petru Lozoviukovi za jeho trpělivost, cenné rady a také za jeho čas věnovaný konzultacím.

Dále bych ráda poděkovala informátorům z Postřekova a z České Kubice, kteří byli velmi ochotní a zodpověděli mi veškeré mé dotazy.

Mé díky patří i zaměstnancům knihovny Etnologického ústavu AV ČR v Praze, Muzea Chodska v Domažlicích a Národopisného muzea Plzeňska v Plzni, kteří mi pomohli s rešerší literatury.

Obsah

1 ÚVOD	6
2 METODOLOGIE	7
3 MASOPUST.....	8
3.1 Vývoj masopustu	9
3.2 Symbolika a funkce masopustu	11
4 MASKA.....	13
4.1 Masopustní masky.....	14
5 POSTŘEKOV	16
5.1 Sobota.....	17
5.2 Neděle	18
5.3 Pondělí.....	20
5.4 Úterý.....	21
6 ČESKÁ KUBICE.....	24
7 KOMPARACE	26
7.1 Chodsko vs. novoosídlencké pohraničí	26
7.2 Chodský kroj	27
7.3 Organizace	28
7.5 Zájem veřejnosti	30
7.5 Generační rozdíly.....	33
7.6 Současná funkce masopustu	35
8 ZÁVĚR.....	36
9 SEZNAM INFORMÁTORŮ	38
11 SEZNAM LITERATURY	39
10 OBRAZOVÁ PŘÍLOHA	42
12 RESUMÉ	52

1 Úvod

Téma masopustu v komparativním srovnání jsem pro svou práci zvolila z několika různých důvodů. Jedním z nich je osobní zájem o tento výroční obyčej jako takový, jelikož mě provázel životem od útlého mládí a spolu s ostatními lidovými tradicemi mne směřoval k výběru mého studia. Dalším důvodem pro výběr tohoto tématu je nedostačující rozsah zkoumané problematiky masopustu z úhlu srovnání rozdílných oblastí a to jak historicky, tak kulturně. Pro tento účel jsem zvolila pohraniční oblast Českého lesa a jako konkrétní příklad Českou Kubici, vesnici nacházející se na samém česko-bavorském pomezí. Pro výběr této obce jsem se rozhodla na základě mnoholetého trvalého bydliště a svých bohatých zkušeností jako účastník masopustního průvodu. Oblastí pro srovnání s pohraničím posloužilo nedaleké Chodsko. Díky své typické kultuře nezaměnitelné s žádným jiným krajem a bohatou historií masopustu se k tomuto účelu hodí téměř ideálně. Poměrně malá vzdálenost obou vesnic byla taktéž příhodná pro terénní výzkum.

Cílem mé bakalářské práce je tedy srovnání masopustu v jedné pohraniční, tzv. dosídlenecké a v jedné „tradiční“ obci nacházející se v oblasti horního Chodska. Ve své práci se mimo vlastní komparace zaměřím i na samotný masopust, konkrétně na jeho průběh, funkci, kterou ve společnosti plní a na masopustní masky. V takto definovaném kontextu se pokusím nabídnout odpověď na následující otázku: V jakých aspektech se liší masopust v Postřekově a v České Kubici a naopak v čem se tyto tradice shodují a proč došlo k těmto rozdílnostem či podobnostem? Dalším neméně důležitým cílem této práce je i možné rozšíření vědění v oblasti komparace současných lidových tradic.

2 Metodologie

Má bakalářská práce je založena na práci s primárními a sekundárními prameny a na zúčastněném pozorování. Při zpracování sekundárních pramenů jsem pracovala s odbornými knihami a články týkající se výročních obyčejů, ve kterých jsem se zaměřila na období masopustu. Dále jsem provedla rešerši literatury o fenoménu masek a o jejich roli při maškarním průvodu. Navázala jsem také kontakt s pracovníky knihovny Etnologického ústavu AV ČR v Praze, Muzea Chodska v Domažlicích a Národopisného muzea Plzeňska v Plzni, kteří mi poskytli své rady ohledně výběru sekundární literatury.

Jako primární prameny jsem využila kroniky obcí Postřekov a Česká Kubice. Hlavním zdrojem informací mi byly polostrukturované rozhovory s občany obcí a účastníky masopustů. Podkladem pro průběh a následné zpracování rozhovorů byla kniha *Chápající rozhovor* od Jeana-Claude Kaufmanna. Informátory jsem získávala pomocí techniky snowball.

Dále jsem se zúčastnila jak Postřekovského tak Kubického masopustu. Z masopustu v České Kubici mohu čerpat ze spousty informací, jelikož se jeho průvodu účastním již několik let a jsem seznámena s jeho organizačním zázemím. V Postřekově jsem byla přítomna na večerních bálech a jako pozorovatel při Kytíčkovém a maškarním průvodu. Zdrojem informací mi byl i obrazový materiál pořízený mnou, či se souhlasem zapůjčený jinými autory fotografií.

3 Masopust

Slovem masopust se označuje období od Tří králů (začíná 7. lednem) až do Popeleční středy. Masopust je také výraz pro poslední tři dny oslav a postavu Masopusta (Bakcha) (Kurcová 2014: 34). Alternativní lokální jména pro masopust jsou voračky, fašanky, ostatky nebo končiny. (Staňková 2007: 539). Jedná se o pohyblivý svátek, jelikož datum je určováno podle Velikonoc. Velikonoce se řídí podle lunárního kalendáře a konají se po prvním úplňku po jarní rovnodennosti. Konec masopustu je tedy 40 dní (období postu) před Velikonoci (Ebelová 2012: 216).

Začátek vyvrcholení masopustního období je Tučný čtvrtek. Jméno dostal podle mastných pokrmů, které jsou na tento den připravovány, jsou to například koblihy a šišky smažené na másle a sádle, *boží milosti*¹, jitrnice a jelita ze zabijaček. Věřilo se, že lidé zůstanou při síle a zdraví celý rok, pokud budou na Tučný čtvrtek hodně jíst a pít (Večerková 2015: 34). O víkendu se konaly maškarní plesy (šibřinky), bály pro mladé svobodné lidi a takzvané babské bály/mužovské bály, které byly pro sezdané a starší lidi.

V pondělí (v některých oblastech Čech i v úterý) vycházeli chlapci s domluvenou muzikou a maskami z hospody a chodili po jednotlivých domech (zvláště tam, kde žila mladá děvčata) a vybírali peníze, ze kterých se platila muzika. Při obchůzkách tančili s děvčaty a smlouvali se sedláky, kolik by měli přispět muzice (Kurcová 2014: 36). Maškary mezitím hledaly po domě jídlo, které selka nestačila schovat, vybraly i kurníky. Když obešli všechna stavení, vrátili se do hospody. Večer se peníze daly muzice a zbytek se propil (Kurcová 2014: 37).

Na konci masopustu v úterý je vyvrcholení veselí spojené s popravou Bakchuse nebo basy. V prvním případě jde o zhmotněnou postavu Masopusta (figurína nebo aktér v převleku, který se při popravě sundá), který se topí, věší, pálí nebo pohřbívá. Vyrobena loutka bývá břichatá s červenými tvářemi a nosem, u sebe nosí obvykle pivo, víno či

¹ Boží milosti je sladké smažené pečivo obalené v moučkovém cukru.

jídlo. K popravišti je dopraven na nosítkách nebo ve voze. K Masopustovi patří neodmyslitelně i truchlící dívky (družičky), které oplakávají jeho smrt (Večerková 2015: 71).

V druhém případě jde o symbolické zničení hudebního nástroje, většinou se jedná o basu či housle, jakožto ukončení období veselí a bálů. V některých průvodech (viz. Postřekov) jsou přítomné oba prvky. Krom toho jsou při průvodech symbolicky usmrcována i zvířata (medvěd, kobyła, koza) (Večerková 2015: 71). V určitých regionech se poprava konala až na Popeleční středu, doznávaly zpívající hlasy a hospody se pomalu vyklízely. Výraz „popeleční“ se vztahuje k popelu, ze kterého se dělal na čele křížek na znamení pokání. Tímto dnem začínal 40 denní půst, který trval až do Bílé soboty (Večerková 2015: 74).

3.1 Vývoj masopustu

Kořeny masopustu sahají nejspíš do stejného období jako počátky karnevalů. Ve starověkém Řecku se pořádaly oslavy na počest boha Dionýsa (Bakchanálie). Dionýsos byl bůh vína a plodnosti a při oslavách veselí hýřilo maskami, průvody a divadelními představeními často propojenými s veřejnými orgiemi. Dále je možné vycházet i z pozdějších římských oslav Saturnálií a Luperkálií (Kurcová 2014: 34) nebo z římských svatodušních svátků růží, které provázely obřady pro zesnulé v době slunovratu (Ebelová 2012: 215). Dalším možným spojením s historií jsou středověké lodě bláznů (lat. *carrus navalis*). Tělesně hendikepovaní lidé se plavili po řece a ve městech obcházeli domy s prosbou o materiální pomoc. Jejich oblečení připomínalo vzhledem maškary (Ebelová 2012: 216).

Kolem začátku 13. století se objevovaly první písemné zmínky o masopustu. Většinou šlo o městské zábavy a studentské hry. Už tehdy brojila církev proti masopustním rejům, které nikdy neuznala jako církevní svátek, ba naopak je spojovala s pekelnými silami a výjevy (Staňková 2007: 539). Světskému světu to přesto nijak nezabránilo v udržení oslav (i když byly církví značně omezeny). Jak popisuje Zíbrt v knize *Masopust*

držíme...: „Vždyť podle starých letopisců král Albrecht při masopustních radovánkách s omladinou Vratislavskou tak se rozveselil, až si nohu zlámal. Roku 1477 král Vladislav v neděli masopustní pozval k sobě do dvora svého v Starém Městě Pražské předních měšťanův pražských i s manželkami jich a tu s nimi ten druhý i třetí den v rozličných kratochvílech hodoval“ (Zíbrt 1910: 136).

V 16. a 17. století doplnily masopust i rytířské turnaje a taneční zábavy. Oslavy se z venkova a měst rozšířily i mezi šlechtu, která se bavila takzvanými „selskými svatbami“, ve kterých se převlékla do venkovských šatů a přehrála selskou svatbu (Ebelová 2012: 218). Znamé se staly taktéž masopustní hry o Bakchusovi. Ve hře *Tragédie Masopusta* od Mikuláše Dačického z Heslova je Masopust popsán jako chlípník a hýřník. Hra *Hádka Masopusta s Postem* z konce 17. století připodobňuje Bakchuse k bohu Dionýsovi, který byl taktéž znám svou oblibou pro víno, nadměru jídla a uvolněnou mysl (Staňková 2007: 539).

V některých vesnicích se dodnes zachovaly různé zvyky, které se provozovaly na bálech. Po dámské volence odvede žena tanečníka ke stolu, kde ho začne holiť dřívkem místo břitvy, jiná ho místo mýdlem namydlí chlebem a třetí před ním drží struhadlo jako zrcátko. Za oholení muž platil symbolický peníz. Po dalším tanci naopak odváděli muži ke stolu své taneční partnerky a čistili jim střevíčky. Ovšem při své rozverně náladě často čistili i nad kotníkem a sálem se rozlehl dívčí pískot (Lábek 1913: 15).

Masopust se konal i za první světové války a v mezi válečným obdobím. Organizaci povětšinou řídily hasičské spolky. Za dob druhé světové války byly oslavy zakázány. Po válce se tradici snažily obnovit sokolské jednoty spolu s dobrovolnými sbory hasičů a oslavy se konají až do současnosti (Kratochvíl; Tyllner 2007: 11). Masopustní oslavy se v původní podobě uchovaly jen málokde, často splynuly s jinými tradicemi dohromady nebo některé části úplně vymizely.

3.2 Symbolika a funkce masopustu

Masopust je na symboliku velmi bohatý a oplývá mnoha společenskými funkcemi, kterých si účastníci mnohdy ani nejsou vědomi. Tento obyčej sahá historií ještě před křesťanské svátky a řídí se pohanským kalendářním rokem, který se točil kolem hospodářských činností a přírody. Jiřina Langhammerová se ve svém díle mimo jiné zabývá překrýváním pohanského a křesťanského roku, a i když masopust není církevní, přejal určité prvky (Langhammerová 2004).

Pro masopust je typické převrácení společenské hierarchie. Bohatí se obléknou do obyčejných ušmudlaných šatů, chudí mají dovoleno nosit oblečení šlechty. Stejně tak se setrou i společenské možnosti, a tak může sedlák nakázat šlechtici, aby mu vyleštil boty, aniž by se musel bát trestu. Normy a tabu jsou na určitý čas resetovány, lidé mohou popustit uzdu a bez okolků se bavit. Toto „neřestné období“ velmi kritizovala církev a nejspíš proto se jako výraz parodie celý ráz masopustu spojoval hlavně s fyzickým tělem (Ebelová 2012: 217).

Michail Michailovič Bachtin se zabýval životem a výzkumy Franciose Rabelaise (Bachtin 2007) a to především karnevalem, který má mnoho společné s českým masopustem. Dle Bachtina je karneval svět sám pro sebe, v němž neexistují diváci a účinkující, protože karnevalu není možno utéct. Ruší veškeré zákony společnosti a vytváří své vlastní (Bachtin 2007: 14). Byl takovým opakem oficiálních svátků, ve kterých se pouze reprodukovaly zažitá pravdy a pravidla a nedávaly žádnou možnost volnosti, i když se tak tvářily. Při karnevalu se mohlo udát cokoli, byl to na krátký čas žijící utopický svět, kde si byli všichni rovni (Bachtin 2007: 16-17). Byl to festival smíchu, podobně jako masopust.

Během masopustu se uskutečnilo i mnoho svateb. Půst byl krom střídání stravování a zákazu masa také obdobím společenského klidu. Nekonal se bály, vesnické tancovačky a ani svatby. Pokud chtěl pár vstoupit do manželského svazku, muselo se tak učinit před Popeleční středou. Masopustu, ve kterém neproběhla žádná svatba, se pak říkalo

„jalový masopust“ (Večerková 2015: 33).

S masopustem byly úzce spojeny i kulty plodnosti a smrti. Skákání s maskou medvěda do výšky nebo židovská ježovka jsou jedním z mnoha příkladů. Frazer ve *Zlaté ratolesti* (Frazer 2007) rozepisoval smrt Karnevalu (Masopusta) jako pokračování symbolické smrti Boha, které se od společností lovců a sběračů dostalo do zemědělských společností. Zvíře nahradilo obilí či člověk, který se do obilí obalil. Tato symbolická smrt nadpřirozené bytosti se odehrává po celé Evropě ze značnými podobnostmi (Frazer 2007: 266). Frazer v knize popisuje příklady z Frosinone a Abruzzu v Itálii, Katalánska ve Španělsku, Normandii ve Francii, Tübingenu v Německu a další (Frazer 2007: 267-270).

Taktéž další Frazerův zájem je propojitelný s masopustem a tím je jeho výklad magie. Konkrétně pak imitativní (homeopatická) magie, která je založena na principu podobnosti. Praktický výsledek magie lze uskutečnit tak, že se napodobí činnost, které chceme dosáhnout. Chce-li někdo zranit svého nepřítele, vyrobí figurku, která ho zosobňuje, a zraňuje ji například zabodáváním jehly do těla panenky. Přitom věří, že stejné zranění způsobuje ve skutečnosti i nepříteli (Frazer 2007: 18). Imitativní funkci zastávají například masky a maškary v masopustním průvodu. Díky převleku se člověk stává Židem, smrtkou, kobylou, policistou nebo Michalem Jacksonem. Pomáhá mu vžít se do role, stát se opravdu pro tu chvíli tím, za co je oblečen. Za imitativní magii by se dal označit i tanec s medvědem, který skákáním do výšky napodobuje chtěnou výšku lnu a obilí.

Podobu masopustu dobře ztvárňují i fáze přechodového rituálu popsaného Arnoldem van Gennepem (van Gennep 1996). Konkrétně se jedná o preliminární fázi (odluky), fázi liminality (prahu, pomezí) a postliminální fázi (znovupřijetí). Jednotlivé fáze nemusí být v rituálu stejně důležité nebo propracované (van Gennep 1996: 19). Liminální fáze může být natolik důležitá a dlouhá, že tvoří vlastní etapu. V českém prostředí to je například přechod od zimy k jaru, mezi nímž je právě masopust. Chaos, nejasnost identity, neplatnost pravidel a jiné aspekty jsou

příznačné znaky liminální fáze rituálu a stejně tak masopustních oslav. Podrobněji rozebral fázi přechodu Victor Turner (Turner 2004) spolu s jeho termínem *communitas*, který definuje jako vztah mezi dějinně neopakovatelnými lidmi, který je homogenní a nestruturovaný (Turner 2004: 129-130). Samotné *communitas* ještě dále podléhá dělení, avšak masopustním vztahům postačí tato jednoduchá definice. Jediná odchylka od Turnerovo pojetí je, že masopustní oslavy probíhají každoročně a tudíž se jich lidé účastní opakovaně. Zakončení popravou Bakcha připodobňuje postliminální fázi, kdy se lidé vrací zpátky do zaběhnutých skutečností a vrací se pod pohled církve.

Součástí masopustu jsou i iniciační rituály. Bývají spojovány s rituály dospělosti, avšak ne vždy je fyzická dospělost a společenská dospělost dosažena ve stejný čas (van Gennep 1996: 68-70). Jen na příkladu Ameriky jsou mladí lidé společensky plnoletí pro požívání alkoholu až ve 21 letech, zatímco pohlavně dospívají kolem 15 let. Iniciačním rituálem masopustu jsou třeba svatby. Prahové období je zasnoubení páru, provází jej i materiální změna, postupné stěhování se od rodiny a přijímání dívek mezi vdané ženy (Večerková 2015: 33).

4 Maska

Termín maska má široké spektrum podob, může se jednat o divadelní masky, karnevalové škrabošky, rituální pokreslení obličeje i plynové masky chránící nositele před otravou. Samotné slovo pochází z arabštiny (*maskharah*) znamenající šašek či komik (Ebelová 2012: 8). Obecně se jedná o jakoukoli změnu obličeje, která promění zevnějšek člověka a dodá mu s tím spojenou jinou identitu. Maškarou se pak označuje celý kostým, který si dotyčný oblékne (Obuchová 2001: 7).

První masky pochází již od archaických národů, kde spočívala jejich funkčnost především v ochraně před zlem, propůjčovala magické síly nebo se využívala při rituálech. Nasazená pak měla schopnost přenášet postavy z mýtů do přítomné chvíle, kdy se mýtická událost

znovu odehrávala. Nositel se díky ní stal během obřadu předkem, bohem či nadpozemskou bytostí (Obuchová 2001: 7-8). Masky mají obecně schopnost propojovat (nahrazovat) člověku vlastní ego s alternativním a uvolňuje další druh chování, který sama ospravedlňuje. Zároveň poskytuje nositeli určitou formu anonymity, která má odlišnou důležitost v rámci jednotlivých kontextů (Ebelová 2012: 8).

Masky se podle druhu událostí rozlišují na pohřební, obřadní a divadelní. Samotný vzhled se liší záleží na tom, jestli jde o postavu lidskou, zvířecí nebo nadpozemskou (Obuchová 2001: 8).

4.1 Masopustní masky

Masopustní masky jsou jednou z nejviditelnějších a nejdůležitějších věcí na tomto obyčeji. Mnoho masopustů v Čechách tvoří jen samotný průvod masek. Náplní masek při průvodu je dovádět, tropit žerty a tančit. V současnosti se na původní úděly masek moc nedbá a většina již bývá zapomenuta nebo z průvodu postupně mizí. Stále častěji a ve větší míře přibývají moderní masky, ať už způsobem výroby či materiálem (umělá kožešina, plast, technika) nebo zdrojem inspirace. Průvody zaplňují masky věcí z domácnosti, politických osobností, celebrit nebo zhmotněné světové události.

Předcházely jim mnohem starší, symbolikou obtěžkané masky. Například maska Žida byla zastoupena v průvodu několik století a existuje vícero výkladů, jaká funkce této masce patřila. Jeden ztvárňuje etnický stereotyp, ve kterém má Žid dlouhý nos, hrbatá záda, pejzy a tahá velký pytel. Smlouvá s lidmi nebo se snaží vyžebrať drobné (Večerková 2015: 48). Jiný výklad vykresluje Žida jako možný zastoupený démonický živel zemřelých předků (slovo Žid má obdobu slova *dziad* v polštině, což znamená předek, který dohlíží, aby se nevykonávaly určité zemědělské práce) (Staňková 2007: 539). Tato maska netančí ani nemluví a nosí sebou kratší tyč, na jejímž konci je vyrobená koule z ježčí kůže potažená červenou látkou. Jedná se o zbytek falického kultu, Žid se touto holí pak snaží „trkat“ dívky pod sukněmi (Staňková 2007: 541).

Další tradiční maskou je Perchta. Perchta (Perechta, Peruchta) obcházela ve vánočním/masopustním období jednotlivé statky ve vsi. Na Štědrý den kontrolovala děti, zda-li dodržují půst a nevynechávají modlitby, hrozením vykuchání zaživa nebo rozpáráním břicha, do kterého nacpe hrachovinu a znovu jej zašije. Jinde chodívala spolu se Třemi králi či v masopustním průvodu (Zíbrt 2006: 81). Jiným údělem Percht bylo doprovázet zemřelé duše na jejich cestě a ochraňovat živé před zlem (Ebelová 2012: 226). Rozšířena je dnes především v oblasti alpských zemí, kde dostala podobu připomínající d'ábbla či čerta a kde je velkým turistickým lákadlem (Baran; Staňková 1998: 29). V českém prostředí se její vzhled značně liší s ohledem na oblast výskytu. Všeobecně většinou chodily Perchty ve dvojicích až pěticích. Peruchta může připomínat klibnu, oděna do bílého oblečení a zahalena bílým prostěradlem, na hlavě má masku znázorňující koňskou hlavu a v ruce drží zvonek s metlou. Jiná Perchta je naopak laděna do černé, má pomazaný obličej černidlem (dřívě i sazemi), bílou zástěru a dřevěný kbelík s nožem. Perchtu může znázorňovat i koza nebo kobyla, vedená klibnářem (Zíbrt 2006: 83-87). Dnes jsou v Čechách obchůzky s Perchtou již zaniklé.

Obdobně probíhaly i obchůzky s klibnou v okolí Vánoc. Klibnu ztvárnili dva lidé, první schovaný pod bílým plátnem nese vyrobenou koňskou hlavu, většinou určitým způsobem znetvořenou či parodující koně, druhý člověk se pod plátno ohnul za prvního a tvořil klibně tělo se zadními nohami (Zíbrt 2006: 89) (viz Obr. 1). Při obchůzkách po domech se snažil klibnář symbolicky vysmlouvat nocleh nebo svou klibnu prodat, ta zatím spolu s dalšími zvířaty řádila po světnici. Za odehrané divadlo pak dostávali malý obnos obilí či jídla (Zíbrt 2006: 90). Název klibna je často regionálně zaměňován za jména šimla, lucka či kobyla. Ve všech případech maska symbolizuje koně. Za kobylu může jít přestrojen člověk i samostatně. Tělo kobyly je vyrobeno z obručí, které jsou popruhy přidělány k ramenům, celá konstrukce je pak zakryta plachtou (Baran; Staňková 1998: 30). V dnešní době jsou obě varianty k vidění v masopustních průvodech.

Další tradiční masopustní zvířecí maskou je medvěd. Medvěd byl obvykle tvořen z kožešiny nebo hrachoviny. Během průvodu mohl být doprovázen medvěďákem, který ho přiměl dělat cirkusové kousky nebo krotit jeho dovádění (Zíbrt 2006: 103). S maskou medvěda je spojen i zvyk o úrodě lnu a obilí. Tělo maškary se obalí dlouhým žitem, pšenicí nebo hrachovinou a při tanci pak pár vyskakuje co nejvýše do vzduchu, čímž zajišťuje i statnou výšku úrodě. I samotná hrachovina se brala a dávala drůbeži do hnízd, aby dobře snášela (Večerková 2015: 43). Stejně jako medvěd i ostatní zvířecí masky (kozel, kobyly, vlk, klibna) symbolizují životní vitalitu a pohlavní sílu. V některých částech Čech při průvodu povalují na zem dívky, naznačující pohlavní akt. S životní silou je spojována i červená barva, která se objevuje na jazycích, tvářích nebo falických symbolech (Ebelová 2012: 218-219). Opakem je černá barva, která provází smuteční obřady, symbolizuje negativní síly, ale může také chránit před nestvůrami a démony.

5 Postřekov

Postřekov je jednou z 11 historických chodských vsí (Klenčí pod Čerchovem, Chodov, Újezd, Postřekov, Draženov, Stráž, Tlumačov, Mrákov, Klíčov, Chodská Lhota, Pocinovice). Chodové v minulosti spadali přímo pod autoritu krále a jejich úkolem bylo strážit a zachovávat zemskou hranici (Nejdl; Procházka 2016: 5). O původu Chodů bylo vyřčeno několik teorií, žádnou však není možno s jistotou prosadit, protože chybí přímé důkazy. Nejspíše první zmínkou o Chodech je zápis v Dalimilově kronice ze začátku 14. století, kdy Chodové pomáhali knížeti Břetislavu I. v bitvě proti Jindřichu III (Nejdl; Procházka 2016: 5). Široké veřejnosti Chodsko utkvělo v paměti nejspíše nejvíce díky dílu Psohlavci od Aloise Jiráska. Nebyl ale zdaleka jedinou osobností, která se o oblast Postřekova zajímala. Božena Němcová, Karel Jaromír Erben, Jindřich Šimon Baar, Jindřich Jindřich, Eduard Maur a další podrobně zkoumali jak zvyky tak historii v tomto území (Nejdl; Procházka 2016: 32).

Postřekov je největší vesnicí v horním Chodsku. Kvůli špatným

zemědělským podmínkám se obyvatelé specializovali v jiných oblastech (keramika, tkalcovství, kominictví, šití krojů). Ještě před druhou světovou válkou vesnice docela splynula s vedlejší obcí Mlýnec. Největší pozornost a slávu si Postřekov zachoval udržováním tradic, zejména masopustu, který je v celém Chodsku největší (Nejdl; Procházka 2016: 91). Jednou z nejstarších zmínek o postřekovském masopustu je obraz *Pochovávání masopustu* z roku 1901 od Jaroslava Špillara (Kurcová 2014: 39).

5.1 Sobota

V posledních letech se před oficiálním sobotním začátkem postřekovského masopustu koná takzvaná Sezpívaná v hospodě U Hadamů. Založili ji členové Národopisného souboru Postřekova pro tamní omladinu, aby znala písně, které se zpívají při kytičkovém a masopustním průvodu. Ještě koncem 20. století se na vesnických bálech jiná než dechová hudba téměř nehrála a lidé se začali účastnit bálů již v mladém věku, takže měli možnost se písně za plesovou sezónu naučit. Inf. 5 nostalgicky vzpomíná na *šramle*²: „*Dřív šli a zpívali normálně, dneska to je jiný...to už bylo v hospodě, a potom bývávaly šramle taky...no a šli jenom svobodný, mladý, ženatý už tam nešli*” (Inf. 5). Dalším důvodem Sezpívané je i to, že se v posledních letech průvodů ale i bálů účastní mladí lidé z jiných vesnic a písně neznají vůbec.

V sobotu večer je maškarní bál pro dospělé (děti mají svůj o týden dříve). Zúčastnila jsem se letošního bálu (2017) v masce Řekyně, u vstupu posílali pořadatelé masky do protější hospody, která je chodbou spojená se sálem, kde se odehrávají všechny postřekovské bály. V prostorách hospody se čekalo až do osmi večer, kdy byl oficiální začátek. Lidé si krátili dlouhou chvíli pitím tvrdého alkoholu a pivem a sedící u stolu (především staří muži) s nadsázkou komentovali příchozí masky. Když v hospodě lidé stáli téměř doslova „hlava na hlavě”, vyrazili všichni najednou do vedlejšího sálu, kde se ihned začalo tancovat a zpívat.

² Termínem *šramle* se označuje dechová muzika v Postřekově v hospodě v neděli odpoledne.

Kolem půlnoci bylo poté odhalení masek.

V rozmanitosti a nápaditosti masek se lidé předčili navzájem, často bylo zastoupeno určité povolání (letušky, servírky, námořník, kněz) (viz Obr. 2), dále pak pohádkové (Sněhurka a sedm trpaslíků) (viz Obr. 3) a filmové postavy (jeptiška z filmu Četník ze Saint Tropez). Dominovaly především antropomorfní a zoomorfní masky.

5.2 Neděle

Neděle je zasvěcená mladým svobodným lidem. Ve čtyři hodiny odpoledne chodí omladina od hospody U Hadamů (viz Obr. 4) v kytičkovém průvodu. Kytičkový průvod dostal název podle umělé kytičky, kterou má dívka připnutou na kroji a večer ji po prvním tanci dává chlapci na klopu obleku. Podle mnohých informátorů se ale v hospodě scházejí již dříve. „...oni tam hrajou asi už od dvou hodin, tam hraje ta kapela, se tam schází mladí i staří. Prostě ženatý chlapi si sednou na pivo a tleto a ty koukaj po těch mladých holkách, co přijdou v krojích” (Inf. 1). Okolo čtvrté hodiny vychází muzikanti ven z hospody a členové průvodu tancují chodská kolečka. Z mé zkušenosti jakožto pozorovatele bylo už před začátkem průvodu nashromážděno mnoho lidí z okolních vesnic i vzdálenějších měst, kteří se přišli na průvod podívat, zastoupeni byli také kameramani z televizních stanic.

Děvčata mají na sobě při průvodu chodský kroj, specifický naškrobenými rukávci, chlapci nosí oblek. I s hudbou se vychází po hlavní silnici směrem k nádraží, kde se nachází Hotel³. Vytvoří několikačlenné řady, kde se střídavě postaví vedle sebe holka a kluk, které se při tanci uzavírají do kol (viz Obr. 5). Muzikanti jdou uprostřed průvodu čistě z důvodu, aby je slyšeli jasně na začátku i na konci řad. Takovýto průvod se koná dle Inf. 1 každý rok nehledě na počasí: „...šlo se za každého počasí, ať lilo nelilo, tak se šlo. Sice ty kroje dostaly zabrat, ale šlo se” (Inf. 1). Společně s průvodem jdou okolo i členové

³ Dochované pojmenování hotelu z předválečného období, dnes na tomto místě stojí hospoda s tanečním sálem.

Národopisného souboru, kteří udržují zpěv a pomáhají ostatním, aby věděli, co se zpívá. Z rozhovorů s postřekovskými rodáky jsem se dozvěděla, že dnes se průvodu účastní i cizí mladí (nechají si ušít kroje, či si je vypůjčí) a celkově se průvod početně rozšířil oproti minulému století.

Další změnou v průvodu je i mnohonásobně větší výskyt alkoholu. Dle Inf. 8 došlo v určitém roce ke zranění, kdy člen průvodu hodil prázdnou lahev do vzduchu a dopadla na hlavu jednomu z přihlížejících. Dnes je podmínkou dopité lahve odevzdávat členům Národopisného souboru, či organizátorům průvodu.

Před Hotelem se utvoří jedno velké chodské kolečko ze všech účastníků kytičkového průvodu, v jehož středu je muzika. Po skončení písně je zábava přesunuta do tanečního sálu Hotelu. Zde je zvykem předání kytičky po prvním tanci (viz Obr. 6). Na bále (2017), kterého jsem se zúčastnila, předala umělohmotnou kytičku dívka partnerovi, se kterým tancovala první tanec a šla s ním v průvodu vsí. Toto spárování nebylo zvykem, chlapec ani dívka do poslední chvíle nevěděli, komu kytička připadne. V rozhovoru Inf. 7 vzpomínala, že dívky stály při jednom okraji sálu a chlapci občas doslova „bojovali“ o to, kdo kytičku od jaké dívky dostane. Přičemž bylo pro kohokoli mladého ostudné neúspěšně projít výměnou. Inf. 7 popisuje své prožité obavy z předání: *„Řekli jsme si, když pro nás žádnýj nepřijde, tak půjdeme na toaletu, vodepneme si jí, strčíme si jí do kapsičky, protože kytičku zahodit by byla škoda...“* (Inf. 7).

V sedm hodin by měla dívka chlapce pozvat domů na večeři. Tento zvyk se pomalu rozpadá, jelikož se průvodu účastní mladí lidé z okolních vesnic a přilehlých měst a nebo se koná skupinová večeře u jednoho z postřekovských obyvatel.

Chlapec by se měl po zbytek večera o dívku starat, neměla by „zůstat sedět v koutě“. Večerní zábava je dostupná již pro všechny věkové kategorie. Specifická jako ostatní bály je sborových zpěvem, který doprovází muzikanty, tancem po stolech, výskáním děvčat, vířivými tanci

- především valčíkem a polkou. V postřekovských bálech (nejen o masopustu) je známá i takzvaná „galerka⁴“, která je obsazena důchodkyněmi. Místními je chápána jako výsostní místo pro starší osoby, odkud vidí na dění v celém sále. Inf. 3 popisuje své zážitky: „*Já vim ještě, když jsme byli svobodný, tak jsme chodívali, tak byla celá galerie plná, třeba 20 babek v krojích, zpívaly, objednaly si pívko a cucaly ho celej večer*“ (Inf. 3).

5.3 Pondělí

Pondělní ráno je úzce spojené s předešlou nocí a s chlapci, kteří odchází na vojnu - takzvanými rekruty/legruty. Základní vojenská služba v České republice již není povinná, pojmenování chlapcům v přibližném věku odvodu však zůstalo. Jiné pojmenování, kteří chlapci nesou, je *voráci* a to v souladu s tradicí, kdy v pondělí ráno orali (chodsky řečeno *vorali*) na poli.

Nepsanou povinností rekrutů je být vzhůru až do pondělního rána, zaplatí muziku a chodí po domech, kde bydlí mladá děvčata. Podle vyprávění Inf. 4 musely být dívky na pozoru, aby ráno nespaly, jinak je chlapci vytáhli z postele ven před dům. Před domem se pak tancovalo při muzice a rekruti dostávali menší výslužku na cestu. Časté byly i různé žerty, poškození majetku nebo krádež slepic, ze kterých se v hospodě uvařila rekrutům polévka na posilnění při odvodu na vojnu. Během rozhovorů v Postřekově jsem se dozvěděla o smrtelné nehodě jednoho z rekrutů srážkou s vlakem na železničním přejezdu, který vede dolejší hranicí vesnice. I přes to se tradice udržela do dnešního roku.

Odpoledne se v hospodě U Hadamů koná zábava, aby se ukrátil čas do večera, kdy je babský bál. Při odpoledním veselí hraje dudácká hudba, je to poslední místo, kde v Postřekově vydržela. Na všech ostatních bálech byla vystřídána dechovou hudbou⁵.

⁴ Galerka je vnitřní balkon po jedné straně sálu.

⁵ Pro dechovou hudbu jsou typické žesťové nástroje a bicí, pro dudáckou muziku

Večer je pořádán babský bál. Ten je určen pro sezdané či ovdovělé. Bál trefně popisuje Inf. 6: „*Jediný, co se říká a je pravda, že která bába běduje a marodí celej rok, na masopustě jí nic není*” (Inf. 6). I na babském bále je zastoupen nejvíce chodský kroj a ačkoli není dle názvu pořádán pro mladé, chodí na něj kdokoli. Průběh večera je obdobný kytičkovému bálu. Ze všech plesových večerů, kterých jsem se v Postřekově během masopustu účastnila a jak mi o nich vyprávěli informátoři, mi tento připadal nejméně pozměněný oproti minulému století, především takzvané chození *do kola*. Během přestávky muzikantů chodí dívky a vdané ženy ve dvojicích až čtveřicích po sále ve směru proti hodinovým ručičkám a vybízejí zpěvem muzikanty z hudbě. Samostatný zpěv je často doprovázen výskáním a podupáváním (Bláha 1995: 15). Jakmile začnou muzikanti hrát, utváří tanečnice i tanečníci, pokud se nějakí přidají, kola a v mezihře tančí. Na další sloku se kruh rozevře do půlkola, odezpívá se text a dál se tančí v kolech až do vyčerpání muzikantů (Bláha 1995: 15-16) (viz Obr. 7). Během večera probíhá taktéž dámská volenka a vybrané sólo - buďto rekturům nebo „babkám” (viz Obr. 8).

5.4 Úterý

Postřekov je dnes nejspíše jediná chodská vesnice, která dodržuje konec masopustního období úterním průvodem masek. Následující Popeleční středou pak začíná čtyřicetidenní půst. Průvod začíná obvykle ve čtyři hodiny odpoledne od tělocvičny Sokolovny, kde se předtím mohou lidé do masek převléct nebo dorazit již převlečení. Stejně jako Kytičkový průvod i tento se koná za každého počasí, výhodou v tomto případě je možnost úpravy kostýmu dle potřeby. I přesto někteří postřekovští obyvatelé na zimu nehledí a vytáhnou své groteskní převleky.

Čelo průvodu je specificky uspořádáno. První dvojicí jsou vždy děvčata v krojích nesoucí na násadě housličky převázané černou stuhou

jakožto symbol pohřbívání muziky a začátek postního období (viz Obr. 9). Za nimi prochází „chodská svatba” s nevěstou a ženichem. Je zde zvykem prohodit a parodovat jejich role, nevěstu tedy ztvární urostlý, vysoký muž a ženicha drobná žena (viz Obr. 10). Podle Inf. 3 se vysvětlení skrývá v pranostice *Svatý Martin ukáže, co masopust dokáže*⁶. Další jsou družičky v chodských krojích, které opět tančí v kolech na dechovou hudbu a zpívají zvesela písně (viz Obr. 11). V průvodu masek nosí tyto dívky na hlavách slaměné věnečky na znamení padlé panny a sobě i přihlížejícím lidem pomalovávají tváře rtěnkami ve tvaru srdcí. Neměnná stavba průvodu je ukončena vyrobenou postavou Masopusta, který je na márách⁷ nesen čtyřmi chlapci v krojích. Dřív máry nosili samotní chlapci, dnes jdou v páru s dívkou (viz Obr. 12). Rovněž jdou blízko muzikantů a točí se na mezihru dokola s celými nosítky. Za Masopustem kráčí soudce a kat.

Zbytek průvodu už nepodléhá v uspořádání organizaci a stejně jako na maškarním bále se nekladou meze fantazii v kostýmech. Některé tradiční masky jsou k vidění i v současnosti, například kobyla tvořená dvěma jedinci, smrtka, babka s nůší nebo medvěd (ačkoli není tvořen hrachovinou, ale umělou kožešinou). Nejvíce jsou zastoupené zoomorfní masky a převleky vyjadřující určité povolání (mlynář, řezník, policista, hasič). Vtipným způsobem obyvatelé reagují i na současné světové události (viz Obr. 13; 14).

Poslední nedílnou součástí procesí tvoří baron s baronkou a traktor s žebříňákem (viz Obr. 15). Dříve bylo zváno panstvo na slavnosti a v průvodu jeli kočárem taženým koňmi. Dnes tyto postavy symbolicky zastupují jedinci za ně převlečení a koně vystřídala čtyřkolka. Na valník se většinou umístí děti, které mohou volně řídit a nehrozí jim nebezpečí v podobě úrazu.

⁶ Mezi masopustem a 11. listopadem je rozmezí 8-9 měsíců, v čase půstu se svatby nekonaly a mít potomka bez svatby bylo společensky nepřijatelné, proto se narychlo konaly svatby, kde nevěsta dala za vděk i „vyžlíkům”.

⁷ Termín máry je označení pro nosítka.

Cesta průvodu vede od tělocvičny přes Mlýnec dolů k fotbalovému hřišti, kde je uskutečněna poprava Masopusta. Než bylo hřiště vystavěno, topil se Masopust v řece nad vesnicí mezi Postřekovem a Díly, v jednom roce se upaloval. Popravu Masopusta vede soudce, léta tuto funkci zastával pan V. Od jeho smrti se vystřídal několik nástupců, nynějším soudcem je pan K.. Masopustovi je na ploše hřiště přečtena řeč za přítomnosti všech masek a obecenstva. Dnes je kvůli početnosti obecenstva využit mikrofon a reproduktory na fotbalové tribuně (viz Obr. 16).

Řeč sestává ze všech Masopustových hříchů, kterých se během roku a masopustního období dopustil. Prakticky to jsou události z vesnice a z republiky, které se na Masopusta symbolicky přenesou. *„Veškerý lumpárny, kdo co provede, tak se svedou na toho Masopusta a řeknou, že ten Masopust to způsobil, že támhle se spolu to...zabrousí se i do politiky, že třeba ty červený trenky před rokem tam pověsil masopust na Hrad“* (Inf. 2). Po skončení řeči se figura Masopusta oběsí na šibenici za velkého nářku družiček. Dívky předstírají pláč a bědují nad jeho smrtí, následně utvoří s ostatními maškarami velké kolo okolo šibenice a v chodském kolečku zpívají: *Už je konec masopustu, už je konec muziky, koupíme si růženeček, budeme se modlití. Všechno nám už pominulo, i ta naše muzika, masopust nám zase utek a já nemám ženicha* (Antošová 2016: 52). Po několika dalších písních a znovu nabitém jáсотu odchází volně celý průvod do Hotelu u nádraží, kde hraje muzika pro pozůstalé. Dle tradice o úterní půlnoci přestává muzika hrát, Popeleční středou začíná šest neděl půstu, které vyvrcholí Velikonoci. Se středou je spojena i pověra, podle většiny místních pravdivá, že se v hospodě u Houdlů (dnes již neexistující) jedly kočky. Později byly nahrazeny králíky, aby měla pečeně podobný vzhled.

6 Česká Kubice

Obec Česká Kubice se nachází na jižním cípu chráněné krajinné oblasti Český les. Jedná se o takzvanou novoosídleneckou vesnici. Česká Kubice oproti chodskému Postřekovu slaví masopust pouze jeden den. Datum je určován podle Velikonoc, ale zdaleka není tak striktní. Slaví se většinou v sobotu a občas dojde k posunu o týden dopředu či dozadu, kvůli jiným akcím (bálům), aby nedošlo k překrytí obou událostí.

Samotný masopust spočívá pouze v občůzce masek vesnicí a večerním posezením. Dopolední sraz je již tradičně v hospodě na návsi, kde se mohou lidé převléct do masek nebo dorazit v maškaře už oblečení. Na posilnění dostanou členové průvodu polévku hrazenou sborem dobrovolných hasičů Česká Kubice. Před samotným začátkem průvodu je před hospodou pořízena fotka všech masek (viz Obr. 17). Součástí průvodu jsou kromě maškar také harmonikáři a hráč na *vozembouch*⁸, taktéž oděni v maškaře (viz Obr. 18). Jelikož v současnosti ve vesnici není nikdo, kdo by hru na heligonku⁹ či akordeon¹⁰ ovládal (v minulém století po mnoho let hrál pan H. a pan K.), domlouvají se dobrovolníci z okolních vesnic. Několik let v řadě hraje v průvodu harmonikář z Mrákova. Na *vozembouch* hrál pan H., posledních 10 let je tato funkce svěřena panu K., který se zároveň stará o údržbu hudebního nástroje. Dalším nezbytným aspektem je menší tažený vozík, do kterého se v průběhu dne vkládá jídlo a pití.

Trasa průvodu začíná na návsi a zde i končí. Prochází se celá vesnice, v posledních letech se začíná dolejší částí. Samotné pořadí procházení ulic je ve větší míře improvizací. Procesí zastavuje u jednotlivých domů, kde obyvatelům zazpívá v doprovodu muziky lidové písně a vyzve někoho z domu k tanci (viz Obr. 19). Na oplátku je maškarám nabídnuto malé občerstvení (viz Obr. 20). „*Lidi čekali už*

⁸ Lidový hudební nástroj, u kterého se část rytmu a hudby tvoří boucháním dolejšího konce tyče o zem. Dále je tvořen v libovolném složení z činelů, bubnu, tamburíny a valchy.

⁹ Termín pro knoflíkovou tahací harmoniku.

¹⁰ Termín pro klávesovou tahací harmoniku.

jakože přijdeme a měli připravený občerstvení, lahve, někdo přispěl něco, takže na konci jsme měli plnou káru chlastu” (Inf. 9). K tomu je zvykem přispět malý obnos peněz, ze kterého je večer v hospodě placen alkohol.

V období masopustu se ve vesnici koná i porážka vepře (zabijačka), ze kterého je připravené jídlo na večerní posezení. Při občůzkách domů jsou lidé zváni k účasti na večerní akci a pokud z konkrétního důvodu odmítnou/nepotvrdí účast, je jim darována část výslužky předem. Daru ovšem předchází nepsané očekávání nabídnutí určitého množství alkoholu, jídla či finančního obnosu. Inf. 10 popisuje tento zvyk: *„Koupilo se prase, nahoře Na skále¹¹ se to udělalo, potom se to vzalo sem. Já si pamatuju asi po dva roky si dostala třebas jednu jitřničku a jelítko a plátek tlačenky, byly v balíčku, když si jim třebas dala něco, nákou flašku, tak oni tě aspoň za to dycky dali tuto” (Inf. 10).*

Nově se kubický průvod v polovině cesty schází s průvodem obce Spálenec, která je vzdálená necelé 3 kilometry, a dochází zbylou cestu obcí společně. Maškary jsou z většiny moderního rázu. Oblíbené jsou plyšové celobleky různých zvířat, filmové postavy, osobnosti z hudebního světa a různá povolání. Většina masek je kupovaná nebo pronajatá, v menší míře jsou převleky vyráběny doma z běžně dostupných materiálů.

Průvod se zakončuje opět v hospodě, kam nadpoloviční většina maškar dochází v opilém stavu, někteří se během cesty odpojí a odchází domů. Tentýž večer se v hospodě pořádá “posezení”. Před rokem 2000 se veškeré bály v Kubici konaly v tanečním sálu kulturního domu (šibřinky, hasičský bál, *kozí bál*, masopustní bál). Poté byla nemovitost pronajata kasínu, které funguje dodnes. Bál se přesunul do prostor hospody, ale časem pozbyl plesového rázu.

¹¹ Označení pro část vesnice, která stojí na skalní půdě.

7 Komparace

Postřekovský a Kubický masopust se shoduje a rozchází v mnoha ohledech. V následující kapitole budou rozebrány obě varianty z několika pohledů.

7.1 Chodsko vs. novoosídlencké pohraničí

Jeden z důležitých aspektů rozdílnosti Kubického a Postřekovského masopustu je ten, že se jedná o oblasti s rozdílným historickým vývojem a odlišným zasažením politickými záměry, i když jsou si relativně blízké.

Česká Kubice se nachází v českém vnějším pohraničí. Quido Kastner definuje vnější pohraničí z pohledu vztahu České republiky k Německu jako „...*poměrně úzký pohraniční pás, resp. území skutečně jen hraničních okresů, přimykající se ke státní hranici (česko-německé)*” (Kastner 1996: 27). Pohraničí je charakteristické svou periferií vůči centru státu a to jak územím, tak kontakty. Naopak je bohaté na styky různých etnik, kultur a jazyků ze sousední země. Poválečný odsun Němců taktéž přispěl k nerovnoměrnosti sídelní a sociální struktury obyvatelstva (Kastner 1996: 26). Odlišná situace nastala v letech 1938 až 1945, kdy byla část území České republiky násilně připojena k Sudetské zemi, která zahrnovala jak Českou Kubici, tak Postřekov a obě vesnice se staly politicko-správně součástí pohraničí (Kastner 1996: 27-28).

Po válce zasáhlo znovuosídlování každou oblast jinak. Z těsně přimykajících malých vesnic k státní hranici se lidé stěhovali do větších měst, kde měli větší šanci na uplatnění, a také odchod německého obyvatelstva snížil hustotu zalidnění (Kastner 1996: 36). Do České Kubice se postupně od 60. let stěhovali hlavně vojáci a celníci se svými rodinami, kvůli blízkosti hraničního přechodu Folmava. Mnoho jich tam po otevření hranic zůstalo a v posledním desetiletí se obyvatelstvo velmi rozrostlo zásluhou nově přistěhovalých rodin.

Postřekov neprodělal tak zásadní změnu skladby obyvatel. Většina obyvatel zůstala ve vesnici, někteří se odstěhovali do vedlejší vsi Díly, které se přezdívá Malý Postřekov. Chodové si dokázali díky své tvrdohlavé nátuře udržovat tradice a návyky i v nově osídlených místech. Ženy nadále nosily kroj a žily tradiční chodskou kulturou včetně používání takzvané *bulačiny* neboli chodského nářečí, které přejímali dokonce i další obyvatelé, pokud ve vsi žilo dostatek chodských rodin (Heroldová; Matějová 1990: 267). Samotný Postřekov značně vzdoroval mechanizaci výroby a udržel si z velké části ruční tkalcovství v ÚLUV Postřekov (Robek a kol. 1990: 306). Do dnešní doby se udržela i výroba chodských krojů, na objednávku si mladí lidé nechávají šít kroje zejména pro sváteční příležitosti jako jsou bály nebo právě masopust.

7.2 Chodský kroj

Kroj je na Chodsku jedno z typických poznávacích znamení. Dnes je k vidění převážně už jen na bálech nebo v muzeích, ale ještě v první polovině minulého století byl běžně nošeným oblečením. V poměrně ustálené podobě (od 70. let 19. století) se jeho vzhled udržel dodnes, v 21. století prochází drobnými změnami pro snazší a pohodlnější nošení.

Chodský kroj se dělí podle dolního a horního Chodska. Centrem dolního Chodska je obec Mrákov, horní Chodsko zastupuje obec Postřekov. Mužský kroj z bálů již vymizel, v průběhu masopustu si jej oblékají pouze chlapci, kteří nesou Masopusta na márách (Kalousová 2011: 45). V mnohem větší míře se dodnes nosí při masopustních průvodech a bálech ženské kroje. Podle věku a typu příležitosti se skladba kroje liší stříhem, barvami i doplňky. Na babský bál v neděli se nosí výhradně *kandůš*, což je sukně spojená s živůtkem a širšími ramínky. Často se doplňuje košilkou s červeně lemovanými rukávy a výstřihem (Kumperová 2010: 45). Rukávce nosí svobodné dívky při kytíčkové zábavě a průvodech. Název je odvozen od košilky nošené pod šněrovačkou s krátkými rukávy, které se naškrobí a vytvarují co nejvýše, kolem paže jsou těsně stáhnuté (Kalousová 2011: 63). Na úterní průvod

si braly dívky horší kroje.

Jeden z důvodů, proč nosí ženy v současnosti na masopustní bály kroje je ten, že je to pro ně pohodlnější a cítí se v nich dobře. Lucie Kalousová provedla na toto téma s postřekovskými ženami několik interview (Kalousová 2011) a v odpověď jí bylo obvykle řečeno, že v krojích se nemusí na bálech ostýchat, vylezou na stůl a tancují. „*Zkus ze sebe udělat dámu ve večerních šatech, pak se vopít a tancovat na stole*” (Kalousová 2011: 47). Neexistuje žádný zákaz nošení večerních šatů na bály. Přesto dávají dívky a ženy přednost kroji jako přirozenějšímu oblečení pro tanec a „řádění” na bále.

Dalším důvodem proč je snazší obléct kroj je úspora času. Střihově je vzhled kroje dán a kombinují se pouze barvy. Obecně převládá názor nezahltit kroj jedním odstínem (Kalousová 2011: 47). Důležité je znát kombinace barev, které se mohou nosit spolu. Mnoho postřekovských žen si chodí pro rady k *tetkám*, které se považují za mistryně v oboru krojů. Většinou je samy šijí a mají letitou zkušenost s jejich nošením.

7.3 Organizace

Organizace masopustu je jedna z věcí, která se zdá být pohraničí a Chodsku podobná. Ačkoli se příliš neliší organizátory a spolky samotnými, forma a způsob pořádání slavnosti se během minulého století vyvíjel v obou vsích odlišně. Obě dvě oblasti byly velmi ovlivněny komunismem a existujícími spolky, například jednotným zemědělským družstvem (JZD), Sokolem či sborem dobrovolných hasičů (SDH) (Robek a kol. 1990: 319).

Úplný začátek postřekovského masopustu není dnes jasný. Díky obrazu *Pochovávání masopustu* od Jaroslava Špillara je známo, že tento lidový obyčej probíhal již na přelomu 19. a 20. století. Dle místních obyvatel se držel lidový improvizovaný ráz masopustu až do druhé světové války, než byl svátek násilně přerušeno. Po válce se hlavní organizace ujal spolek Sokol, který založil tradici šibřinek, konající se v

Postřekově v sobotu večer, ve kterých se promíchaly lidové obyčeje s tématem městských karnevalů. Dříve bylo součástí šibřinek dané téma, dnes jsou čistě maškarního rázu a lidem postačí přijít v jakékoli masce (Kurcová 2014: 39). Sokol se kvůli vzrůstajícímu počtu účastníků průvodu začal starat o celkovou organizaci masopustu, obchůzky po domech a spontánní chod akce se pomalu vytratily a naopak se zažil neměnný řád a průběh. Inf. 8. popisuje snažení sokolské jednoty takto: „*Sokol začal jezdit do Plzně do půjčovny masek a vozili masky, aby to bylo ten průvod prostě na úrovni. Už to bylo opravdu jako organizovaný a mělo to nějaký řád*” (Inf. 8). V pozdějších letech došlo podle paměti místních obyvatel k odkoupení určitých masek do vlastnictví Sokola, jejich využití je aktuální do dnešní doby.

Dalšími organizátory jsou členové Národopisného souboru Postřekov. Soubor byl založen roku 1932 Jiřím Kajerem a spojil se s postřekovskou národopisnou skupinou. V průběhu 30. let se rozšířilo působení souboru i do chodských svateb a voraček. V průběhu druhé poloviny 20. století se složení muzikantů značně měnilo jednak nedobrovolným odchodem do ústraní a dále příchodem nových muzikantů a zpěváků (Kalousová 2011: 67). V současném století soubor omládl příchodem mladších členů. Pomocnou ruku nabízí Národopisný soubor hlavně nové generaci účastníků takzvanou Sezpívanou v páteční večer a doprovodným zpěvem při kytičkovém průvodu. Někteří členové souboru jsou zároveň členy kapel, které hudebně provází postřekovské bály.

Mimo tyto spolky se ve 20. století na organizaci podílelo i JZD zapůjčením koní a žebřinového vozu do úterního průvodu masek, v současnosti poskytuje traktor se zapojeným valníkem, který využívají masky. V poslední řadě je na konci průvodů k vidění i hasičský vůz, zajišťující případnou pomoc pro případ nehody a zaměstnanci Policie České republiky, kteří kontrolují dopravu v obci během nedělního a úterního průvodu. Takto velký počet organizátorů narůstal současně s rozvojem samotného masopustu a se zvětšujícím se počtem účastníků i

obecenstva průvodů.

Organizační složení masopustu v České Kubici se příliš od chodského neliší. Kromě absence národopisného souboru a nepřítomnosti policejních složek zajišťujících hladký průběh obchůzky, pokud tedy nejsou samotnými aktéry v průvodu masek, je zázemí pohraničního masopustu stejné. Od roku 1973 se konaly v tanečním sále kulturního domu Na Kovárně šibřinky pořádané Sokolem z obce Spálenec (Kronika obce Česká Kubice, 1971-1991: 7). Ne každý rok k tomuto maškarnímu bálu došlo a ani datem nebyla tato akce stálá. Konala se obvykle v rozmezí od ledna až do konce března, toto rozpětí je typické i pro slavení masopustu.

Po revoluci v roce 1989 se organizace chopili především hasiči z SDH Česká Kubice. Dnešními hlavními organizátory je paní M.R., která zajišťuje spolupráci s mrákovským harmonikářem a masopustním průvodem ze Spálence a panem T.K., který v průvodu hraje na vozembouch a taktéž doplňuje hru lidovými písněmi. Organizační složení masopustu je velmi malé avšak na místní podmínky zcela dostačující. Od dopoledního setkání v hospodě na návsi, přes celkovou obchůzku vesnicí, až po večerní zakončení opět v hospodě je organizace dne velmi volná. Není výjimkou, aby se průvod zastavil u jednoho domu i na půl hodiny, kde se tančí, zpívá a později volně konverzuje nad nabídnutým občerstvením a alkoholem. Oproti Postřekovu, jehož masopustní slavnosti dostaly časem pevný řád, je pohraniční obyčej ještě stále v rukou samotných aktérů a momentálního rozpoložení.

7.5 Zájem veřejnosti

Kubický masopust nesahá daleko do historie, podle výpovědí několika informátorů z České Kubice začalo jeho formování v 50. letech 20. století a jeho trvání bylo několikrát přerušeno až do 90. let (bohužel neexistují žádné písemné záznamy v obecní kronice, které by toto tvrzení mohly potvrdit či vyvrátit). Od nového tisíciletí nebyl tento svátek přerušen

a koná se každý rok. Vzhledem k těsné blízkosti státní hranice, která byla důvodem k neustálé proměnlivosti vzhledu obce i složení obyvatel, a později i železné oponě, nebyly zcela vhodné podmínky pro ustálení a rozvoj této tradice. Od 70. let byly pod záštitou Sokola organizovány šibřinky, které mohly být důvodem pozastavení masopustního obyčeje. Zájem okolí (jak z české, tak německé strany hranice) byl tedy velice nízký. Z vlastní několikaleté zkušenosti jakožto účastník průvodu (a ještě dřívější pozorovatel) mohu potvrdit, že ani v současnosti nejsou v průběhu kubického masopustu přítomni jiní diváci než obyvatelé vesnice. Taktéž samotné obchůzky masek se účastní jen tamní občané (vyjma mrákovského harmonikáře, který hraje v průvodu již několik let).

Zcela odlišná situace se odehrává v Postřekově. Stejně jako několik století bohatá historie Chodska, má i masopust v tomto území za sebou dlouhý vývoj. V současnosti se řadí mezi nejnavštěvovanější a největší chodský masopust. Diváci, kteří přicházejí prožít místní veselí, žijí nejen v okolí, ale dojíždí také ze vzdálených měst. Z tohoto krátkého popisu vyvstává otázka, proč se stala tato tradice takovým zážitkovým lákadlem.

Daniela Stavělová se spolu s Matějem Kratochvílem zabývá obnovováním a „zakládáním“ masopustů ve městech a od roku 2012 provádí na toho téma souvislý výzkum (Kratochvíl; Stavělová 2016). Ve svém článku *Vymyslet masopust: město, novodobé slavnosti, tradice a imaginace* vyslovuje otázku, proč v polovině 90. let došlo k nárůstu počtu slavených masopustů ve městech a přilehlých částí (Kratochvíl; Stavělová 2016: 538). Jako jedno z možných vysvětlení uvádí současnou potřebu hledat nějaký prostředek společného soužití (Kratochvíl; Stavělová 2016: 559). Je tu také možnost toho, že kromě honby za modernizací se mladí lidé a nově vzniklé rodiny více zajímají o klidné a přírodnější rodinné zázemí, stěhují se více na venkov či do menších měst a zapojují se do místních aktivit. Dalším možným přispěním k obnovení zájmu je i větší činnost národopisných souborů v rámci městských festivalů. Národopisný soubor Postřekov vydal roku 2003 své album

Zahraj mi houdečku k výročí sedmdesátileté existence (Kalousová 2011: 68). O výroční obyčeje se začala zajímat také širší masová média, která v krátkém a poutavém podání slavnosti představuje. Jen na internetových stránkách je nespočet článků a reportáží (např. FolklorWeb, Domažlický deník, iDnes, OnaDnes, Český rozhlas, Regionplzeň, ZAk). Krátký úryvek z reportáže Českého rozhlasu Plzeň je jedním z mnoha možných příkladů: „*Hodně se o něm mluví, píše i vypráví. Postřekovský masopust se ale hlavně musí zažít! Masopustní veselí v Postřekově patří široko daleko k největším a nejznámějším a po celé dlouhé čtyři dny si při něm neodpočinete. Místní si už pravidelně na masopustní radovánky berou dovolenou, aby všechno stihli a o nic nepřišli*” (Vondráčková 2015).

Takto velký zájem veřejnosti má nemalý vliv na samotný masopust. V pohraničních oblastech se udržely tradice na základě velké proměnlivosti skladby obcí v menší míře a lidé si mohli předávat folklor v tradiční podobě. S pojmem folklór se váže několik desítek definic, jelikož se samotný folklór v čase mění a mění se i obsahová hodnota folkloru pro jeho uživatele. Obecně se pojem folklór spojuje se vším, co určitým způsobem souvisí se starobylými projevy lidové kultury. V této oblasti lidového tvoření jsou tvůrci zároveň i konzumenty (Sirovátka; Leščák 1982: 11). V dřívější době byl folklór spojován především s rolníky a všeobecně nižší sociální vrstvou. Vycházel z kultury všedního dne, na kterou silně působil pracovní cyklus a hospodářské rozvržení celého roku (Sirovátka; Leščák 1982: 13). V současnosti je termín folklór spojován především se zaběhnutou představou vesnic, kde se oproti městům podařilo lidové tradice udržet.

Do druhé poloviny 20. století měl i postřekovský masopust podobu tradičního folklóru. Se stále zvětšujícím se zájmem masové veřejnosti a úpravou podoby průvodů a bálů se postupem času z postřekovského folklóru stal folklórismus. Milan Leščák a Oldřich Sirovátka rozebírají mezi těmito termíny specifické vlastnosti. Folklórismus stojí na uspořádané organizaci a stylizaci oproti neformálnosti a improvizaci projevu folklóru (Sirovátka; Leščák 1982: 254). Česká Kubice má sice v určité míře dán

vzhled a cestu průvodu obcí, průběh je ale mnohem volnější než pevně daná trasa v Postřekově včetně rozestavení členů průvodu, písní a tanců. Dalším rozdílem je velikost skupiny, zatímco folklór žije v poměrně malých skupinách, folklorismus je vyjádřením masové kultury. Folklorismus taktéž tíhne více do minulosti a zabývá se archaičtějšími jevy v lidové kultuře, zatímco folklór do sebe přijímá přicházející změny a neustále se obměňuje jeho forma (Sirovátka; Leščák 1982: 255). Samotným studiem lidové kultury se pak zabývá folkloristika.

7.5 Generační rozdíly

Během rozhovorů s informátory středního a vysokého věku jsem často slýchávala nespokojenost s časovou proměnou masopustu a postoji mladé generace k udržování tradic. „*Není žádná psina ted*” (Inf. 4) shrnula svojí výpověď Inf. 4., když jsem se ptala, zda-li se ještě účastní postřekovského masopustu. Vývoj tradic úzce souvisí se změnou společnosti, v každé právě prožívané době jsou určité aspekty společnosti důležitější než jiné a tento prioritní zásah se line skrze celou strukturu.

V době, kdy na českém venkově převládala práce na poli a v lese a nebylo tak snadné cestovat za prací, byl vesnický život mnohem více ovlivněn ročním obdobím. V zimě, kdy nebyla žádná zemědělská práce, byly jedinou celovesnickou zábavou bály. Pro mladé dívky a chlapce to byl zároveň jeden z možných vstupů do společnosti. Takto zakořeněné zvyky na vesnicích přetrvávaly značně déle, než ve městech. I po druhé světové válce bylo zvykem naučit se tančit „za chodu” na bálech. Inf 4. vypráví zážitky z prvních tancovaček: „*Já taky, když jsem chodila...pan táta když mě tahal...bratránek vždycky říkal, ne doprava ne, kamarádko, půjdeme doleva. Já to neumím...neboj, já tě nadzvednu a řeknu ti, jakou nohou jít*” (Inf. 4) Zároveň dodala, že bylo vcelku ostudné, když někdo netancoval nebo to neuměl.

Inf. 10 odpověděla na mou otázku, jak by popsala Kubické bály, kdy ještě nebyla plnoletá ve srovnání se současností: „*A bylo to zkrátka takový...takový vesnický no. Dneska by si měla strach si stoupnout na židli, aby neřekli: helejte se, vona si tam předvádí*” (Inf. 10). Inf 4 na dnešní babský bál reaguje takto: „*Tak nebude jenom bába tancovat. To neexistovalo jako dneska, aby tam šel každý zvlášť, to je špatný*” (Inf. 4). Na můj dotaz ohledně konce masopustu, jestli se opravdu dodržoval úderem dvanácté v noci vzpomíná Inf 5. následovně: „*Já vím jednou jsme tam tenkrát byly ještě do dvanácti hodin. Jedna máma, tam byli nějaký tři chlapci a byly jsme tam děvčata, jsme seděly a íčko přišla jedna máma pro chlapce a vona chodila do kostela, no a když po dvanáctý je púst, tak von musel s ní domů*” (Inf. 5). Inf. 1 vzpomíná, že bylo potřeba jít na postřekovský bál několik hodin předem před oficiálním začátkem, aby se rezervovala místa u stolu a to pouze pro starší členy rodiny. Mladí celý večer tancovali nebo stáli.

Z výpovědí informátorů jde zřetelně vyčíst, že vnímají současnou soudržnost společnosti ve vztahu k masopustu negativně. Především vztah mladých lidí k tradicím. Jak v České Kubici tak v Postřekově převládá názor, který mladou generaci hanobí. Inf. 8 připisoval menší zájem dívek a chlapců o masopust nynější době, když děti již nevyrostají v žité tradici, protože je mnoho jiných způsobů využití volného času.

Stejně tak panuje shoda v otázce, zda-li se masopust na venkově v budoucnu udrží. I když se současná mladá generace průvodů a bálů účastní, organizace stále závisí na té starší. Inf. 11 své obavy vyjadřuje s potřebou vystoupení nového „tahouna”, osoby, která by dál sama od sebe aktivně podporovala udržení tradice, vedla by organizaci a svým charismatem a nadšením pro věc lákala lidi se zapojit.

Pro lidové zvyky je typické předávání z generace na generaci. V pohraničních oblastech, kde neexistují folklorní spolky, je jedinou možností předání zažít dětem tuto tradici přímo skrze jejich zkušenost. V České Kubici během posledních let vzrostl počet dětí v průvodech včetně kojenců v kočárcích. Na Chodsku existuje možné řešení i v

Národopisném souboru Postřekov, jehož členy se stávají mladí v útlém věku a učí se o Chodských tradicích ve všech směrech včetně kroje, tance a písní a reprezentují tyto zvyky na mnoha festivalech v České republice. Je však potřeba počítat s dalšími drobnými změnami v čase, které nadcházející generace přinese spolu se změnou společnosti jako takové.

7.6 Současná funkce masopustu

Masopust v sobě nese mnoho funkcí, o magické funkci jsem pojednávala již v kapitole Symbolika a funkce masopustu. Tato funkce byla důležitá především ve starověku a středověku a většinou účastníků byla zároveň neuvědomovaná. V Čechách utrpěla tradice masopustních obchůzek zranění ve formě celkového zákazu během druhé světové války a následným úpadkem v mnoha vesnicích a městech. Se znovuožitím oslav, či jejich úpravou na přelomu 20. a 21. století se původní hospodářské prvky a jejich smysl z povědomí aktérů téměř vytratil.

Nejspíš nejhlavnější současný úkol masopustu je zábava. Obchůzka masek slouží aktérům jako prostředník a důvod společného trávení času, který mohou využít netradičním způsobem (Robek a kol. 1990: 319). Zároveň vytváří citová pouta a společné vzpomínky, které jsou součástí kolektivní identity. Jedinec má možnost posilovat vazby se zbytkem skupiny a upevňovat vědomí komunity (Stavělová 2008: 33). Inf. 11 přikládá důležitost masopustu v České Kubici uchovávání vztahů mezi aktéry. *„Hlavně se tam setkáváme, lidi co se potkáme na tom masopustu, tak se třeba potkáme fakt jen jednou za ten rok“* (Inf. 11). Na Chodsku a zejména v Postřekově je masopust taktéž vyjádřením vymezení komunity vůči ostatním, neformální hranice my a oni je jedním z faktorů uvědomění si vlastní skupiny a její rozdílnosti oproti jiným komunitám (Stavělová 2008: 33).

8 Závěr

Ve své bakalářské práci jsem se zabývala tématem masopustu z pohledu komparace jedné pohraniční novoosídlenecké (Česká Kubice) a jedné chodské vsi (Postřekov). Masopustní oslavy byly studovány pomocí dat, které jsem získala prostřednictvím polostrukturovaných rozhovorů vedených s účastníky masopustu a dále pomocí metody zúčastněného pozorování. Základní zaměření mé práce bylo orientováno na rozkrytí rozdílů a shod, které jsou vysledovatelné v průběhu masopustu ve sledovaných obcích. Konkrétně jsem tyto otázky rozebírala z hlediska rozdílného vývoje novoosídleneckého pohraničí a Chodska, z hlediska specifické role chodského kroje a jeho pozice v postřekovském masopustu, z pozice organizace masopustu, zájmu veřejnosti o tento obyčej a jeho současné funkce.

Ze všech těchto bodů vyplývají dva hlavní poznatky. Rozdíly v podobě a v průběhu masopustního obyčeje v České Kubici a v Postřekově jsou dány především odlišným poválečným vývojem a historií samotné tradice. Novoosídlenecké vesnice neměly tak příznivé podmínky pro rozvoj a udržení tradic jako soudržnější Chodsko. Zároveň si Chodové dokázali udržet své tradice až do současnosti. Shody se nacházejí v sociální a funkční rovině masopustu. Zábavná funkce je jasně viditelná v obou oblastech, zároveň masopustní tradice slouží jako soudržný prvek ve skupině. Obavy z udržení této tradice jsou blízké především starší generaci účastníků. Pro lepší pochopení této části práce jsem popsala samotný průběh tradice v obou vesnicích a to jak masopustní průvod, tak bály.

Mimo zmiňované komparace jsem se své práci věnovala i fenoménu masopustu jako takového. Zaměřila jsem se na jeho historický vývoj, na jeho podobu v průběhu největších oslav, které začínají Tučným čtvrtkem a končí Popeleční středou a na funkce a skryté významy, které mu jsou vlastní. Samostatnou kapitolu jsem věnovala maskám, zvláště těm tradičním, které postupně ztrácejí, či již ztratily svůj význam v

obchůzkách masek. Tato práce zdaleka nevyplňuje celé pole komparace lidových oslav, je ale možným odrazovým můstkem pro budoucí zkoumání v této oblasti.

9 Seznam informátorů

Inf. 1 žena, 41 let (Postřekov)

Inf. 2 muž, 37 let (Postřekov)

Inf. 3 muž, 32 let (Postřekov)

Inf. 4 žena, 56 let (Postřekov)

Inf. 5 žena, 78 let (Postřekov)

Inf. 6 žena, 50 let (Postřekov)

Inf. 7 žena, 62 let (Postřekov)

Inf. 8 muž 63 let (Postřekov)

Inf. 9 muž 82 let (Postřekov)

Inf. 10 žena, 65 let, (Česká Kubice)

Inf. 11 žena, 29 let, (Česká Kubice)

Inf. 12 žena 25 let, (Česká Kubice)

Inf. 13 žena 47 let, (Česká Kubice)

Inf. 14 muž, 35 let, (Česká Kubice)

Inf. 15 žena 47 let, (Česká Kubice)

Inf. 16 muž, 51 let (Česká Kubice)

Inf. 17 žena, 66 let (Česká Kubice)

Inf. 18 žena, 27 let (Česká Kubice)

11 Seznam literatury

Antošová, Jana 2016: *Masopustní zvyky Chodska se zaměřením na Postřekov*. Bakalářská práce obhájena na katedře hudební výchovy Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích, nepublikovaná [online] Dostupné z: <https://theses.cz/id/q2rl4i/Bakal_sk_prce.pdf > [shlédnuto 3. 4. 2017].

Bachtin, Michail Michajlovič 2007: *Francois Rabelais a lidová kultura středověku a renesance*. Praha: Agro.

Bláha, Zdeněk 1995: *Tance z Postřekova na Chodsku*. Domažlice: Muzeum Chodska.

Ebelová, Kateřina 2012: *Maska v proměnách času a kultur*. Havlíčkův Brod: Grada.

Frazer, James George 2007: *Zlatá ratolest*. Plzeň: Aleš Čeněk.

Heroldová, Iva - Matějová, Vlasta 1990: Novoosídlenecké pohraničí. In: kolektiv autorů: *Západočeská vlastivěda: národopis*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, s. 263-291.

Kalousová, Lucie 2011: *Chodský kroj na prahu 21. století*. Plzeň: Typos.

Kastner, Quido 1996: Změny národnostní skladby obyvatelstva českého pohraničí. In: Zich, František a kol: *Kdo žije v pohraničí*. Ústí nad Labem: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, s. 25-49.

Kaufmann, Jean-Claude 2010: *Chápající rozhovor*. Praha: SLON.

Kratochvíl, Matěj - Tyllner, Lubomír 2007: *Masopustní koleda na Doudlebsku*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze.

Kronika obce Česká Kubice 1.1.1971-31.12.1991, Díl II, nepublikovaný rukopis uložen v Státním oblastním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně, [online] Dostupné z <

http://portafontium.eu/iipimage/30160018/soap-do_00038_obec-ceska-kubice-1971-1991_0060?x=213&y=-87&w=889&h=338> [shlédnuto 25.3.2017].

Kumperová, Iva 2010: *Chodské kroje*. Domažlice: MKS Domažlice.

Kurcová, Jitka 2014: *Neobyčejné obyčeje Chodska*. Kolinec: AgAkcent, s. r. o..

Lábek, Ladislav - Macháček, Fridrich - Valenta, Josef 1913: *Masopust na Plzeňsku: k výstavě pořádané společností pro národopis a ochranu památek v Plzni v dubnu 1913*. Plzeň: Český deník.

Langhammerová, Jiřina 2004: *Lidové zvyky: výroční obyčeje z Čech a Moravy*. Praha: Lidové noviny.

Leščák, Milan - Sirovátka, Oldřich 1982: *Folklór a folkloristika*. Bratislava: Smena.

Nejdl, Josef 2013: *Chodsko*. Domažlice: Nakladatelství Českého lesa.

Obuchová, Ľubica 2001: O masce, kostýmu a lidovém divadle. In: Jiroušková, Jana a kol: *Maska, kostým a lidové divadlo*. Praha: Česká orientalistická společnost; Dar ibn Rushd, s. 7-12.

Robek, Antonín a kol. 1990: Etnografický obraz způsobu života a kultury současné západočeské vesnice. In: kolektiv autorů: *Západočeská vlastivěda: národopis*. Plzeň: Západočeské nakladatelství, s. 291-323.

Staňková, Jitka - Baran, Ludvík 1998: *Masky, démoni, šaškové*. Pardubice: Theo.

Staňková, Jitka 2007: Masopust. In: Brouček, Stanislav - Jeřábek, Richard (eds.): *Lidová kultura. Národopisná encyklopedie Čech, Moravy a Slezska. 2. svazek*. Praha: Mladá fronta, s. 539-543.

Stavělová, Daniela 2008: *Červená růžičko, proč se nerozvíjíš*. Praha: Etnologický ústav Akademie věd České republiky v Praze.

Stavělová Daniela - Kratochvíl, Matěj 2016: Vymyslet masopust: město, novodobé slavnosti, tradice a imaginace. *Český lid* 103 (4), s. 537-568.

Turner, Victor 2004: *Průběh rituálu*. Brno: Computer Press.

van Gennep, Arnold 1996: *Přechodové rituály*. Praha: Lidové noviny.

Večerková, Eva 2015: *Obyčeje a slavnosti v české lidové kultuře*. Praha: Vyšehrad.

Vondráčková, Michaela 2015: „Postřekovský masopust? Ten se musí zažít!” *Rozhlas* [online] Dostupné z: < http://www.rozhlas.cz/plzen/folklor/_zprava/postrekovsky-masopust-ten-se-musi-zazit--1452764 > [shlédnuto 1. 4. 2017].

Zíbrt, Čeněk 1910: *Masopust držíme...* .Praha: Nakladatelství F. Šimáčka.

Zíbrt, Čeněk 2006: *Veselé chvíle v životě lidu českého*. Praha: Vyšehrad.

10 Obrazová příloha

Obr. 1 - Klibna, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 2 - Servírky na maškarním bále, Postřekov 2017 (autor Nikola Kafková)

Obr. 3 - Maska trpaslíků a rybolovce na maškarním plese, Postřekov 2017 (autor Nikola Kafková)

Obr. 4 - Hospoda u Hadamů s průvodem, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 5 - Chodská kolečka v kytičkovém průvodu, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 6 - Předání kytičky, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 7 -Půlkola na babském bále, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 8 - Sólo rekrutům na banském bále, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 9 - Čelo průvodu s houslemi, Postřekov 2017 (autor Nikola Kafková)

Obr. 10 - Ženich s nevěstou v průvodu, Postřekov 2017 (autor Nikola Kafková)

Obr. 11 - Družičky v úterním průvodu, Postřekov 2017 (autor Nikola Kafková)

Obr. 12 - Máry s masopustem, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 13 - Masky řezníků v úterním průvodu, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 14 - Maska Trumpa s mexickou zdí v úterním průvodu, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 15 - Baron s baronkou v úterním průvodu, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 16 - Poprava Masopusta, Postřekov 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 17 - Společná fotka masek před hospodou, Česká Kubice 2015 (autor Nikola Kafková)

Obr. 18 - Hráči na harmoniku a vozembouch, Česká Kubice 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 19 - Tanec před domem, Česká Kubice 2017 (autor Ludmila Kocanová)

Obr. 20 - Pohoštění pro masky, Česká Kubice, 2017 (autor Ludmila Kocanová)

12 Resumé

This thesis is dedicated to comparison of Carnival traditions in Chodsko region and Czech frontier territory. The first chapter focuses on the carnival tradition in general, from its origin in Ancient Greece to present. It also describes its end, the biggest festivities and main functions and symbols in society.

The next chapter contains information about mask concept. It pays attention to old traditional masks from carnival parade in the Czech countryside. Another section of my thesis is about specific countryside carnivals in villages Česká Kubice and Postřekov.

The final chapter compares those two regions and carnivals from different points of view. There are some disvergences but also accordances.